

SPECIFIC FEATURES IN THE PREPARATION OF ACCOUNTING POLICIES IN NON-FINANCIAL ENTERPRISES*

DYANSEL A. MUSTAFOVA, PAVLINA P. DIMITROVA

ABSTRACT: *In the modern economic environment, accounting policy represents a key element of the financial reporting of every enterprise. It determines the application of specific principles, methods, and assumptions through which a true, fair, and comparable presentation of business activity is achieved. The importance of accounting policy increases particularly in the context of the application of the International Financial Reporting Standards (IFRS), which require consistency, transparency, and professional judgment on the part of management.*

KEYWORDS: *accounting policy, reporting, International Financial Reporting Standards;*

2010 Math. Subject Classification: 97B99

ОСОБЕНОСТИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕ НА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА В НЕФИНАНСОВИ ПРЕДПРИЯТИЯ†

ДЖАНСЕЛ А. МУСТАФОВА, ПАВЛИНА П. ДИМИТРОВА

1 Въведение

В съвременната икономическа среда счетоводната политика представлява ключов елемент от финансовата отчетност на всяко предприятие. Тя обуславя приложението на конкретни принципи,

* This paper is partially supported by Scientific Research Grant РД-08-118/06.02.2025 of Konstantin Preslavsky University of Shumen

† Статията е частично финансирана по проект РД-08-118/06.02.2025 г. на ШУ „Еп. Константин Преславски“

методи и допускания, чрез които се постига вярно, честно и съпоставимо представяне на стопанската дейност. Значимостта на счетоводната политика нараства особено в контекста на прилагането на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), които изискват последователност, прозрачност и професионална преценка от страна на ръководството.

Настоящият анализ има за цел да изследва особеностите на счетоводната политика в нефинансовите предприятия чрез конкретния пример на „Химимпорт“ АД. Холдинговата структура на дружеството, съчетаващ разнообразие от икономически дейности, включително нефинансови сектори, предоставя богата емпирична база за анализ на приложимите счетоводни практики. Особен интерес представлява взаимодействието между формулираната счетоводна политика и реалното ѝ прилагане в процеса на изготвяне на годишния консолидиран финансов отчет.

Обект на изследване е съдържанието, структурата и приложимостта на счетоводната политика, както е отразена в отчетността на „Химимпорт“ АД.

Предмет на изследване са публикувани финансови отчети, както и прилежащите към тях приложения вкл. значими счетоводни политики, доклади за дейността и др.

Изследването проследява основните елементи на утвърдената политика, извършените промени през периода 2019–2024 г., както и съответствието ѝ с приложимите стандарти и нормативни изисквания. Особено внимание се отделя на възможностите за усъвършенстване на разкритията и тяхната интеграция с нефинансовите аспекти на отчетността.

Целта е да се представят възможности за усъвършенстване оповестяването на счетоводната политика на „Химимпорт“ АД.

Във връзка с достигане на целта, се поставят следните задачи:

1. Разглеждане на същността и значението на счетоводната политика за всяко едно предприятие
2. Очертаване кръга от дейности на Химимпорт АД;

3. Дискутиране по специфичните елементи на дескриптивната информация на предприятието;

4. Изясняване на проблемните части при оповестената счетоводна политика.

Ограничения – използвани са данните за периода 2019-2024г. Анализът се базира само върху някои ключови счетоводни стандарти, като МСФО 1, 2, 9, 12, 15 и 16.

Използваният методически инструментариум е анализ и синтез, исторически подход, дескриптивен подход.

2 Изложение

Теоретични основи на счетоводната политика

Счетоводната политика представлява система от принципи, правила и методи, чрез които дадено предприятие организира и осъществява своето счетоводно отчитане. Тя има нормативна и управленска стойност, тъй като определя как се признават, оценяват, представят и оповестяват финансовите елементи на дейността. От нейния характер и последователност зависи качеството на финансовата отчетност и възможността за съпоставимост между отчетни периоди. Атанасова и Маринова отразяват, че нефинансовата информация „съдържа по-скоро качествени характеристики за обектите на отчитане и за предприятието, като цяло“ [1,2]. П. Димитрова [3] изяснява, че нефинансовата информация „от гносеологическа гледна точка се свързва с факта, че няма финансов характер, т.е. това е предоставяне на съвкупност от данни относно неколичествени показатели“.

Значимостта на счетоводната политика се увеличава особено в контекста на прилагането на Международните счетоводни стандарти (МСФО), където се допуска известна свобода на избор на методи – напр. при оценка на активи, амортизационни методи или класификация на финансови инструменти. Това поставя акцент върху необходимостта от ясно дефинирана и публично достъпна политика.

МСС 8 „Счетоводна политика, промени в приблизителни оценки и грешки“ е основният стандарт, който регламентира принципите за избор и прилагане на счетоводна политика. Той изисква последователност във времето и оповестяване на всякакви промени в използваните методи, когато те водят до по-надеждно представяне на информацията.

В структурата на счетоводната политика попадат множество елементи – документооборот, методи за оценка на активи и пасиви, амортизация, признаване на приходи и разходи, данъчно отчитане, вътрешен контрол и др. Всеки от тях играе роля за коректното отразяване на икономическата реалност на предприятието.

Все по-значим компонент на отчетността става и нефинансовата информация – част от т.нар. ESG аспекти (екологични, социални, управленски). Тя има съществено значение за заинтересованите страни, особено при публични и големи предприятия. Законодателството в България, синхронизирано с европейските директиви (като 2014/95/ЕС и новата 2022/2464/ЕС) [5,6,7,8,9,10,11], изисква от предприятията с обществен интерес да включват нефинансов отчет или декларация за устойчивост. Това допълнително обогатява съдържанието на счетоводната политика и отразява ангажимента на предприятията към прозрачност, устойчиво развитие и социална отговорност.

Представяне и анализ на счетоводната политика на „Химимпорт“ АД

„Химимпорт“ АД е публично дружество с холдингова структура, включваща дружества в различни икономически сектори – транспорт, финанси, промишленост, селско стопанство и други. Поради този комплексен характер, счетоводната му политика е адаптирана към разнообразни дейности и стандарти за отчетност. Компанията изготвя консолидиран годишен финансов отчет съгласно Международните стандарти за финансово отчитане

(МСФО), в съответствие със Закона за счетоводството и европейските изисквания за публични предприятия [15,16,17,18,19,20,21,22].

Като част от своята счетоводна политика, „Химимпорт“ избира и последователно прилага ключови стандарти като:

- МСФО 1 – за представяне на финансовите отчети,
- МСФО 15 – за признаване на приходи от договори с клиенти,
- МСФО 9 – относно класификацията и оценката на финансови инструменти,
- МСФО 16 – при отчитане на лизинги чрез модела „право на ползване“,
- МСС 2 и 12 – свързани със запасите и данъците.

Приходите се признават в съответствие с МСФО 15 – на базата на идентифицирани договорни задължения, които се изпълняват в определен момент или период. Финансовите активи и пасиви се класифицират в съответствие с МСФО 9 – като измервани по справедлива стойност през печалба или през друг всеобхватен доход, или по амортизирана стойност в зависимост от бизнес модела на предприятието. Запасите се отчитат по себестойност или по нетна реализируема стойност, в зависимост коя от двете е по-ниска.

Приложението на МСФО 16 от 2019 г. води до съществени промени в представянето на лизинговите договори. Компанията признава дългосрочните лизинги като активи за право на ползване и съответстващо задължение, което увеличава отчетните активи и пасиви. Това изменение се отразява пряко върху финансовите показатели, особено за предприятията от транспортния и логистичния сектор, които са част от групата на „Химимпорт“.

В рамките на консолидираната отчетност се прилагат унифицирани счетоводни политики във всички дъщерни дружества, независимо от техния предмет на дейност. Извършва

се елиминират на вътрешногруповите сделки и се отчитат миноритарни участия, когато е приложимо. Всички дъщерни предприятия, над които „Химимпорт“ има контрол, са включени в консолидирания отчет с пълна консолидация, съгласно МСФО 10.

В последните години компанията започва да отделя особено внимание на нефинансовата отчетност, във връзка с изискванията на ЕС за докладване на информация относно устойчивост, социална отговорност и добро корпоративно управление. Публикуват се данни относно политики за човешки ресурси, околна среда, антикорупционни практики и други нефинансови показатели, съгласно изискванията на чл. 48 от Закона за счетоводството и директивите 2014/95/ЕС и 2022/2464/ЕС.

През периода 2019–2024 г. в счетоводната политика на дружеството са настъпили *няколко значими изменения*. Най-съществени са **въвеждането на МСФО 16, разширяването на разкриваната нефинансова информация, актуализацията на критериите за признаване на приходи и адаптацията на отчетността към новите регулаторни изисквания в сферата на устойчивостта**.

Въпреки че счетоводната политика на „Химимпорт“ АД е в съответствие с приложимите международни стандарти и демонстрира висока степен на последователност, *съществуват възможности* за нейното допълнително усъвършенстване. Това е особено важно в контекста на нарастващите изисквания за отчетност, както във финансов, така и в нефинансов аспект.

На първо място, може да се препоръча по-детайлно структуриране на представянето на счетоводната политика в годишния финансов отчет. В момента тя е интегрирана в пояснителните приложения, но липсват ясно разграничени тематични блокове. По-ясната подредба – например разделяне по области (приходи, амортизации, данъци, финансови инструменти, лизинги) – би улеснила ползвателите на информацията и би повишила прозрачността на отчетността.

Второ, възможно е да се въведе систематично сравнение на прилаганите политики спрямо предходни периоди, както и обосновка на направените промени. Това ще отговори на изискванията на МСС 8 и ще покаже активен контрол и развитие на политиката във времето.

На трето място, с оглед на разширяващите се задължения по отношение на нефинансовата отчетност, „Химимпорт“ би могъл да включи отделен раздел в счетоводната си политика, в който да се дефинира подходът към ESG отчетността. Това включва методи за измерване и оценка на нефинансови показатели, както и принципите за събиране и проверка на тази информация.

Също така, в бъдеще следва да се обмисли въвеждането на вътрешни насоки за дъщерните дружества, чрез които да се осигури пълна унификация на прилаганите политики в рамките на групата. Това е особено важно при консолидация, както и при промените в законодателството, свързани с корпоративната устойчивост.

В заключение, усъвършенстването на счетоводната политика на „Химимпорт“ АД следва да се възприема като непрекъснат процес, насочен към по-висока отчетна прозрачност, съответствие със стандартите и изграждане на доверие сред всички заинтересовани страни.

3 Заключение

Счетоводната политика е ключов инструмент за осигуряване на прозрачност, съгласуваност и надеждност на финансовата отчетност. В условията на прилагане на Международните стандарти за финансово отчетване (МСФО), изискванията към формулирането и практическото прилагане на счетоводна политика стават все по-комплексни, особено в предприятия с диверсифицирана дейност и множество дъщерни дружества.

Анализирайки консолидираните отчети на „Химимпорт“ АД за периода 2019–2024 г. беше установено, че дружеството прилага стандартен подход в съответствие с изискванията на МСФО. Въпреки това съществуват определени области, в които счетоводната политика може да бъде усъвършенствана както по отношение на съдържанието, така и по отношение на прозрачността на разкритията. Това включва по-детайлно оповестяване на използваните допускания при оценка на активи и пасиви, по-ясно описание на специфичните методи в различните отрасли, както и по-добра интеграция с нефинансовата отчетност.

Направеният преглед показва, че Химимпорт АД е адаптирало своята отчетна политика спрямо промените в нормативната среда, включително прилагането на нови стандарти като МСФО 16. Наред с това обаче се отчита потенциал за развитие, особено в контекста на Европейските стандарти за устойчивост (ESRS), които изискват по-структурирано отчитане на нефинансови аспекти като климатични рискове, устойчиви инвестиции и социална отговорност.

Предложените в настоящата работа препоръки имат за цел да подкрепят процеса на усъвършенстване на счетоводната политика в посока по-висока прозрачност, сравнимост и интеграция със съвременните регулаторни изисквания. Те са приложими не само за Химимпорт АД, но и за други нефинансови предприятия, стремящи се към отчетност, която отразява адекватно тяхната икономическа реалност и устойчив потенциал.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Атанасов, А., Р. Кръстева-Христова, А. Аспарухова. Същност, организация и моделиране на счетоводната политика в нефинансовите предприятия. – Алманах „Научни изследвания“, том 20, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, 2013, с. 291.

- [2] Атанасов, А., Р. Маринова. Нефинансовата информация във финансовите отчети като елемент на корпоративната социална отговорност и предпоставка за устойчиво развитие. – SSRN, 2014. Интернет източник: https://ssrn.com/abstract=2737764 (достъпен на 25.03.2025 г.).
- [3] Димитрова, П. Нефинансовата информация в годишните отчети на предприятията от обществен интерес. – Пловдив, 2022.
- [4] Закон за счетоводството. – ДВ, бр. 96 от 20.11.2021 г.
- [5] Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно годишните финансови отчети. – Интернет източник: https://eur-lex.europa.eu (достъпен на 09.04.2025 г.).
- [6] Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета. – Интернет източник: https://eur-lex.europa.eu (достъпен на 09.04.2025 г.).
- [7] Директива (ЕС) 2018/410 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2018 г. – Интернет източник: https://eur-lex.europa.eu/ (достъпен на 26.05.2025 г.).
- [8] Европейска комисия (ЕК). Насоки относно оповестяването на нефинансова информация (2017/С 215/01). – Интернет източник: https://eur-lex.europa.eu (достъпен на 28.04.2025 г.).
- [9] Европейска комисия. CSRD Директива (2022/2464). – Интернет източник: https://eur-lex.europa.eu (достъпен на 28.04.2025 г.).
- [10] Европейски стандарт за нефинансово отчитане (ESRS). – Интернет източник: https://www.efrag.org/ (достъпен на 25.05.2025 г.).
- [11] EFRAG. Climate-related Risks in the Financial Statements. – Интернет източник: https://www.efrag.org (достъпен на 25.05.2025 г.).

- [12] EMAS – Схема на Общността за управление по околна среда и одит.
– Интернет източник: <https://eur-lex.europa.eu/>
(достъпен на 14.04.2025 г.).
- [13] Николов, Е. Глобалната инициатива по отчетност. – Интернет източник: <https://www.researchgate.net/>
(достъпен на 29.04.2025 г.).
- [14] Инфосток. Профил на емитент: Химимпорт. – Интернет източник: <https://www.infostock.bg/infostock/control/profile/CHIM>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [15] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2019 г. – 2020. Интернет източник: <https://chimimport.bg>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [16] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2020 г. – 2021. Интернет източник: <https://chimimport.bg>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [17] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2021 г. – 2022. Интернет източник: <https://chimimport.bg>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [18] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2022 г. – 2023. Интернет източник: <https://chimimport.bg>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [19] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2023 г. – 2024. Интернет източник: <https://chimimport.bg>
(достъпен на 26.05.2025 г.).
- [20] Химимпорт АД. Консолидиран финансов отчет на Групата за 2024 г. – 2025. Интернет източник: <https://chimimport.bg/bg>
- [21] КРМСФО 23 – Несигурност при отчитане на данъци. – Интернет източник: [\https://balans.bg/normativen-akt/krmsfo

- 23](<https://balans.bg/normativen-akt/krmsfo-23>) (достъпен на 19.04.2025 г.).
- [22] Химимпорт АД. Междинен отчет Q4 2024. – Интернет източник: <https://chimimport.bg> (достъпен на 26.05.2025 г.).
- [23] Министерство на финансите. Указание относно прилагане на глава седма „Годишни доклади“. – 2017. Интернет източник: <https://www.minfin.bg/> (достъпен на 04.04.2025 г.).
- [24] МСС 1 – Представяне на финансови отчети. – Интернет източник: <https://balans.bg/normativen-akt/mss-1> (достъпен на 04.04.2025 г.).

Джансел А. Мустафова

студент специалност „Икономика и управление на бизнеса“

e-mail: 213071006@shu.bg

доц. д-р Павлина П. Димитрова

катедра „Икономика и математическо моделиране“

ШУ “Епископ Константин Преславски“

e-mail: p.dimitrova@shu.bg